

Антощук Андрій Олександрович,
завідувач кафедри криміналістики
та судової медицини Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент;

Юсупов Володимир Васильович,
провідний науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії з проблем
криміналістичного забезпечення
та судової експертології навчально-
наукового інституту № 2 Національної
академії внутрішніх справ, доктор
юридичних наук, професор

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ КАФЕДРИ КРИМІНАЛІСТИКИ ТА СУДОВОЇ МЕДИЦИНИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

У 1964 році на базі кафедри оперативної роботи і криміналістики була створена самостійна кафедра криміналістики Київської вищої школи Міністерства охорони громадського порядку. Першим керівником кафедри криміналістики був ветеран Другої світової війни, фахівець-практик П.М. Назаров [1, с. 20]. Згодом, у 1971 році керівником кафедри було призначено доктора юридичних наук, професора М.В. Салтєвського. Творчий потенціал Михайла Васильовича дозволив йому досліджувати актуальні проблеми науки криміналістики і судової експертизи, зокрема методичні та правові проблеми встановлення групової приналежності у судовій експертизі, а також започаткувати розвиток наукової школи відеофоноскопічних досліджень та ін. [9, с. 16]. Він доклав багатьох зусиль для створення спеціалізованого криміналістичного класу (згодом – Музей криміналістики, нині – Музей МВС Національної академії внутрішніх справ) [2, с. 362].

У 1979–1985 роках кафедру очолював доктор юридичних наук, професор В. П. Бахін. Особливої уваги заслуговує великий творчий талант Володимира Петровича, адже за понад п'ятдесят років науково-педагогічної діяльності він створив власну криміналістичну наукову школу, підготував 11 докторів та понад 40 кандидатів юридичних наук у сфері криміналістики [3, с. 259].

Згодом, кафедру очолювали та розвивали науковий потенціал криміналістичної школи нашої академії, доктор юридичних наук, професор Є.Д. Лук'яничков (1985–1993) та кандидат юридичних наук, доцент П.Д. Біленчук (1993–1996). Вони і сьогодні активно підтримують дружні зв'язки із науково-педагогічним складом кафедри, співпрацюють із академічною спільнотою, систематично приймають участь у науково-практичних конференціях, які проводяться на базі академії з проблем криміналістики та судової експертології, маючи при цьому досить широке коло наукових інтересів: інформаційне забезпечення розслідування; організаційні, правові та тактичні основи розслідування; організація взаємодії слідчих та оперативних підрозділів; особливості експертного дослідження об'єктів прав інтелектуальної власності (Є.Д. Лук'яничков); різноманітні аспекти криміналістики, пристосування досягнень інформаційного права, нейробіоніки, криміналістичної кібернетики, комп'ютерних технологій.

У 1996 – 2004 роках кафедру очолював доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки В. С. Кузьмічов. За час керівництва Володимира Сергійовича, кафедра криміналістики стала в академії науковим осередком криміналістичної науки, до навчального процесу активно залучалися досвідчені вчені та практики, а музей криміналістики фактично став основою формування багатофункціонального музею Міністерства внутрішніх справ України. Головними напрямками його наукових досліджень стали методологічні засади криміналістики, проблеми слідчої діяльності, розробка та удосконалення криміналістичних засобів та методів, удосконалення окремих видів злочинів, питання міжнародного співробітництва [4, с. 7, 10]. Під керівництвом Володимира Сергійовича захищено 2 докторські та понад 20 кандидатських дисертацій.

У 2004–2015 роках керівництво кафедрою здійснював кандидат юридичних наук, професор В.К. Весельський. Особливим є внесок Віктора Казимировича у підготовку науково-педагогічних кадрів, адже за час його керівництва кафедрою близько 150 ад'юнктів і здобувачів захистили кандидатські дисертації, що становить більшу частину від усіх праць, захищених за всю історію діяльності кафедри [5, с. 392]. Безпосередньо під його науковим керівництвом за різноманітною криміналістичною тематикою підготовлено понад 30 кандидатів юридичних наук.

У 2016–2021 завідувачем кафедри працював кандидат юридичних наук, доцент А.В. Самодін.

У 2021–2022 рр. завідувачкою кафедри працювала кандидат юридичних наук Н.О. Кононенко.

З квітня 2023 року кафедрою керує кандидат юридичних наук, доцент, майор поліції А.О. Антошук.

У різні часи на кафедрі працювали відомі фахівці, заслужені юристи України Ю.Ф. Жаріков та В.П. Кологривов, заслужений працівник освіти України П.Ю. Тимошенко та досвідчені практичні працівники та науковці В.І. Галаган, Г.І. Прокопенко, В.Б. Шевченко, В.В. Зубрійчук, О.С. Нарусевич, О.О. Алексєєв, О.В. Александренко, В.Я. Радецька, С.М. Зав'ялов, М.М. Феськов, О.К. Сівальов, Ю.Б. Комаринська, Ю.В. Терещенко, Л.Г. Шарай та інші, які щедро ділилися досвідом своєї роботи з перемінним складом НАВС.

Окремим рядком у розвиток криміналістичних шкіл кафедри варто вписати творчі та особисті здобутки доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України А.В. Іщенка. Про визнання наукових здобутків Андрія Володимировича свідчать не лише наукові звання, ордени та медалі, а й сформована ним наукова школа – п'ять докторів наук і понад 35 кандидатів юридичних наук в Україні, один – у Грузії, основними напрямками досліджень якої є методологічні проблеми криміналістики та судової експертології, криміналістичне забезпечення практики протидії злочинності, наукове забезпечення криміналістичних досліджень, методика розслідування окремих видів злочинів. Тепер справа «Нестора літописця криміналістики» (як друзі називали Андрія Володимировича) живе у його працях, продовжується у дослідженнях його учнів, колег, послідовників, адже найкращі роки життя і творчості А. В. Іщенко віддав Національній академії внутрішніх справ [6, с. 100].

Особливу роль в організації навчання у здобувачів вищої освіти відіграє, створений за ініціативою ректорату і Вченої ради академії Музей МВС Національної академії внутрішніх справ. У продовж майже всієї історії діяльності кафедри для нього збиралися цікаві експонати, пов'язані з розкриттям кримінальних правопорушень, а також висвітленням наукових досягнень у галузі криміналістики. Загалом сьогодні накопичено та демонструється понад 4000 різноманітних експонатів. Це речові докази із реальних місць події, знаряддя вчинення злочинів, холодна та вогнепальна зброя, вибухові пристрої, наркотичні

засоби, підроблені документи та фальшиві гроші, криміналістична техніка у ретроспективному її висвітленні. Значна увага в експозиціях приділена основним етапам розвитку окремих напрямів криміналістичної науки та практики.

Сьогодні, на кафедрі криміналістики та судової медицини працюють 20 науково-педагогічних працівників (із яких 5 – за сумісництвом), серед яких 2 доктори та 15 кандидатів юридичних наук, 1 кандидат медичних наук, вчені звання мають 15 науково-педагогічних працівників.

Організацію освітнього процесу за напрямом криміналістичної підготовки здобувачів вищої освіти з навчальних дисциплін «Криміналістика», «Методика розслідування окремих видів кримінальних правопорушень», «Розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом наркотиків», «Методика розслідування кримінальних проступків», «Криміналістичне забезпечення досудового розслідування», «Особливості тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій», «Криміналістичні засоби та методи розкриття і розслідування кримінальних правопорушень», «Криміналістичні засоби та методи розкриття і розслідування кримінальних правопорушень», «Використання спеціальних знань в досудовому розслідуванні», «Слідчий огляд», «Інновації у криміналістиці», а також у системі підвищення кваліфікації поліцейських в інституті підготовки керівних кадрів та підвищення кваліфікації ефективно забезпечують: професор, доктор юридичних наук, лауреат премії Президента України Ю.М. Черноус, кандидат юридичних наук, професор В.В. Пясковський, кандидати юридичних наук, доценти Мироська А.В., І.Р. Курилін, Ю.Б. Комаринська, І.В. Сорока, Л.Л. Патик, П.Є. Антонюк та ін. За напрямом домедичної підготовки, судової медицини та психіатрії – кандидат медичних наук, доцент, а службовий документообіг кафедри забезпечує старший лаборант (0,25 ставки) К.А. Танчик, яка активно працює над дисертаційним дослідженням та вже викладає на кафедрі криміналістики ННПП НАВС.

Науково-педагогічний склад кафедри постійно підвищує власний професійний рівень. Під час російської агресії весь особовий склад кафедри в складі груп швидкого реагування здійснювали викриття та затримання учасників диверсійно-розвідувальних груп ворога. Самовіддано долучалися до бойових чергувань на локаціях академії та об'єктах критичної інфраструктури столиці. Крім цього, доцент кафедри Лісогор В.Г. з перших днів повномаштабного вторгнення росії на

територію України, вступив у склад 135 батальйону 114 бригади Сил територіальної оборони ЗСУ і відряджений був до ГУР МО України де проходив службу в підрозділі «Стугна» і приймав участь у бойових діях на територіях Харківської, Миколаївської, Запорізької, Донецької та Херсонської областей. За безпосередню участь у бойових діях отримав соціальний статус «Учасник бойових дій».

З липня по жовтень 2024 року завідувач кафедри Антошук А.О. проходив службу в ГУНП в Донецькій області. Під час проходження служби на території Донецької області ніс бойову службу на блокпостах (м. Селидове, м. Дружківка) та безпосередньо брав участь у забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану, забезпечення публічного порядку і безпеки у вказаних населених пунктах та автошляхах, здійснення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень, здійснення заходів з національної безпеки і оборони, відсічі та стримування збройної агресії.

З жовтня 2024 року по теперішній час доцент кафедри Бистрицький Б.Ю. проходить службу в ГУНП в Херсонській області виконуючи оперативно-службові завдання на блокпості в с. Давидів Брід.

З метою посилення практичної складової освітнього процесу, науково-педагогічні працівники на постійній основі залучають провідних фахівців Національної поліції України, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро та адвокатський корпус. Часто освітній процес організовується та проводиться на базі Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України.

Науковці кафедри систематично приймають участь у експертизі дисертацій. Враховуючи певні наукові здобутки членів кафедри, вони залучалися та залучаються до роботи у спеціалізованих вчених радах з захисту дисертацій. Науковці кафедри в різні часи були запрошені до роботи у спеціалізованих вчених радах з захисту дисертацій України та інших держав. Зокрема йдеться про представництво у спеціалізованих вчених радах з захисту дисертацій у Бакинському державному університеті Республіки Азербайджан (Іщенко А.В., Кузьмічов В.С.); Тбіліського університету Республіки Грузія (Іщенко А.В.); Харківського національного університету внутрішніх справ (Іщенко А.В.); Львівського державного університету імені І.Я. Франка (Іщенко А.В.); Львівського державного університету

внутрішніх справ (Іщенко А.В.); Академії адвокатури України (Лук'янчиков Є.Д.); Національної академії Служби безпеки України (Іщенко А.В., Кузьмічов В.С.); Національної академії внутрішніх справ (Іщенко А.В.). У теперішній час професор кафедри Чорноус Ю.М. працює у двох спеціалізованих вчених радах з захисту дисертацій Національної академії внутрішніх справ, а науково-педагогічні працівники постійно приймають участь у складі разових спеціалізованих вчених рад на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081«Право» (Антошук А.О., Пясковський В.В., Миrowsька А.В., Комаринська Ю.Б., Антонюк П.Є. та інш.)

Про певний науковий авторитет вчених кафедри криміналістики свідчить і те, що її співробітники постійно виступають як офіційні опоненти на засіданнях практично всіх спеціалізованих рад держави, де відбуваються захисти дисертацій зі спеціальності 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Крім цього, значна увага колективу кафедри приділена об'єктам інтелектуальної власності. Лише за останні роки представниками кафедри було запропоновано ідеї та втілено у життя щодо десяти об'єктів інтелектуальної власності. Завдяки цьому, кафедра посідає провідне місце серед колективів Національної академії внутрішніх справ за цим показником. Серед таких об'єктів: «Патент України на корисну модель № 149202 Автомобіль для слідчо-оперативної групи»; «Патент України на корисну модель № 150551 Криміналістична упаковка для трупа»; «Патент України на корисну модель № 131625 Набір для забезпечення огляду місця події»; «Патент на промисловий зразок № 35859 Стрічка сигнальна огорожувальна»; «Патент України на корисну модель № 157249 Безконтактний криміналістичний показник»; «Патент України на корисну модель № 157251 Криміналістичний контейнер для біологічних зразків». Декілька патентів на даний момент знаходяться на патентуванні. Крім цього, представники кафедри є авторами та співавторами більше двадцяти свідоцтв на службові твори. Серед них: автоматизовані робочі місця фахівців Національної поліції України; аудіовізуальні твори, бази даних, експертно-аналітичні програми; дистанційні курси; електронні презентації; мультимедійні дидактичні засоби.

Враховуючи діджиталізацію суспільних процесів і освітнього процесу, зокрема, представниками кафедри приділена значна увага сучасним мультимедійним розробкам. Так, на

кафедрі розроблені та впровадженні в освітній процес наступні мультимедійні видання: «Криміналістика», «Слідчі (розшукові дії) у кримінальному провадженні»; «Домедична підготовка»; «Особливості розслідування окремих видів злочинів»; «Судова медицина та психіатрія»; «The basics of criminalistics».

Таким чином, кафедра криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ на своєму шляху від створення до сьогодні пройшла різні етапи. Колектив кафедри постійно працює над вдосконаленням, розвитком нових напрямків аби гідно представити свої напрацювання серед наукових кіл та розробити сучасне навчально-методичне забезпечення для якісного освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Іщенко А.В., Весельський В.К. Кафедрі криміналістики КНУВС 45 років (1964–2009) : довідкове видання: Київ : Київський нац. ун-т. внутр. справ, 2009. 138 с.

2. Чернявський С.С., Юсупов В.В. Професор М.В. Салтевський – відомий криміналіст і талановитий педагог (до 100-річчя від дня народження). *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 4 (105) С. 360–366.

3. Цимбал П.В., Іщенко А.В. Пам'яті всесвітньо відомого вченого-криміналіста, доктора юридических наук, професора Володимира Петровича Бахіна присвячується. *Міжнародний юридичних вісник*. Вип. 2 (4), 2016. С. 256–261.

4. Чорноус Ю.М. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів : монографія. Вінниця : ТОВ «Нлан ЛТД», 2017. 492 с.

5. Іщенко А.В., Чорноус Ю.М. Пам'яті колеги (кандидата юридичних наук, професора Весельського В.К.). *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 3 (104) С. 389–397.

6. Чернявський С.С., Чорноус Ю.М., Самодін А.В. Пам'яті вчителя (доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України Іщенка Андрія Володимировича). *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 1 (17). С. 99–100.